

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА СТАРШОКЛАСНИКІВ

Лі Аньань

orcid.org/0000-0002-0699-120X

У статті розглянуто проблему оновлення організації музично-просвітницької роботи вчителя музики на засадах застосування ідей сучасних наукових підходів: інноваційного, персоналізованого, синергійного, рефлексивного. Обґрунтовано їх значущість, зумовлену сутнісними змінами у сфері пізнання, насиченої сучасними гаджетами, а також психологічними особливостями школярів генерації Z, яка зросла в умовах комп'ютеризації, цифровізації, Інтернету. Персоналізований підхід розглянуто як шлях до усвідомлення школярами власної особистісної цінності в сучасному суспільному полі. Концептуально-методологічна цінність синергійного підходу пояснюється його ефектністю у саморозвитку і самоорганізації суб'єктів пізнання. Важливість застосування рефлексивного підходу зумовлена його ролі у процесі самооцінки, самоаналізу та фахового самовдосконалення.

Ключові слова: сучасні наукові підходи, покоління Z; старшокласники, майбутні вчителі музики.

MODERN SCIENTIFIC APPROACHES TO ORGANIZATION OF MUSIC EDUCATIONAL ACTIVITIES FOR UPPER-FORM PUPILS

Li Anan

The article deals with the problem of organization renewal of music education activities of the music teacher on the basis of the idea application of modern scientific approaches: on the innovative, personalized, synergistic and reflexive principles.

The significance of the innovative approach is stipulated by the essential changes in the area of cognition, saturated by modern gadgets, as well as by the psychological nature of the generation Z schoolchildren, namely the children who grew up using computer and digital technologies, the Internet, having serious effects on their self-identity, world-view, mentality, social interacting style, cognition and creativity. The innovative approach directs the teacher's attention to the organizing methods of the musical outreach activity for these schoolchildren by their favorite means of musical phenomena learning style, as well as to the saturation of extracurricular activity forms with modern technologies, virtual means of expression and communication.

The personalized approach is considered as a recognition way for pupils to realize their own personal values in the modern social community, stimulating their manifestation of their individual experiences and understanding of the artistic meaning of musical phenomena, the realization of their own creative imagination in the process of perceiving musical art in all its diversity.

In the article this is determined the conceptual and methodological novelty and value of the synergistic approach. Within this approach the self-development and self-organization of cognition subjects are stimulated due to the application of multiple ways of stimulation in pupils of self-selective, appraised attitude to musical events.

The importance of the reflexive approach is defined the basis for pedagogical attention to self-analysis of the results of one's own professional activity, analysis of interpersonal interaction with pupils. This method encourages the overcoming of stereotypes of own professional and personal experience in solving of real problems.

Keywords: modern scientific approaches, generation Z; high-forms pupils, future music teacher.

Музичне мистецтво як форма духовного освоєння дійсності, виконує важливе завдання художнього пізнання світу, створюючи умови для виховання різнобічної, гармонічно розвиненої особистості, яка не тільки володіє різноманітними знаннями, уміннями й навичками, а й багатим внутрішнім світом. Досягнення цієї мети можливе лише за умови виховання духовних, культурних потреб особистості, у формуванні яких суттєве місце посідають інтерес до музикування, наявність досвіду сприйняття музичних творів різного стилю, розвиненість художнього смаку і власного оцінного ставлення особистості до музичних феноменів. Тому не випадково до висвітлення цих проблем все частіше звертаються науковці.

Проблеми формування в школярів духовних, художніх і моральних ідеалів та всебічного особистісного розвитку у процесі музичної діяльності висвітлюються в працях А. Линенко, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалки, Р. Рудницької; питанням удосконалення музично сприйняття присвячені дослідження О. Костюка, В. Медушевського, В. Медінцева, Л. Хлебнікової, В. Шульгіної, О. Щолокової, С. Шипа та ін. науковців, особливості педагогічного спілкування та вдосконалення змісту навчання й організації пізнавальної діяльності школярів розглянуто у працях Б. Бриліна, Деркача, Л. Масол, Н. Миропольської, Н. Мозгальнової, А. Щербо; методи виховання культури проведення вільного часу та організації музично-дозвілєвої діяльності школярів висвітлено в працях І. Суботіна, А. Козир, Н. Кьон, Л. Паньків, Ван Чжуна; особливості застосування інноваційних засобів організації музично-пізнавального процесу розкриваються

в працях А. Бондаренка, О. Бордюка, Т. Дебердєєвої, Д. Дубровського, Е. Завалко, Л. Зарі, А. Козир; можливості розвитку творчих здібностей особистості в умовах додаткової музичної освіти розглянуті в дисертаційних дослідженнях Р. Гарифулліна, В. Гладилюї, С. Малацької, Р. Турханової та ін.

На сьогодні в сучасному культурному полі все більш відчутно проявляються негативні тенденції, до яких ми відносимо: а) стрімке посилення (за Т. Адорно) «культур-індустрії» мистецтва, його комерціалізації; активне нав'язування мас-медіа розважальних шоу-програм, конкурсів, концертів, які далеко не завжди відповідають вимогам художньої якості; б) неконтрольованість сучасних інформаційно-комунікативних каналів та їхня доступність для юнацтва завдяки розповсюдженню гаджетів у сучасному середовищі; в) відсутність системи музично-естетичного виховання школярів у старших класах та належної матеріальної забезпеченості в її здійсненні в позаурочних формах [10].

Мета статті полягає у обґрунтуванні сучасних наукових підходів, які забезпечать підвищення ефективності музично-просвітницького процесу та прищеплення сучасним старшокласникам позитивне ставлення й здатність до сприйняття художньо-образного змісту музичних творів у їхньому стильовому різноманітті.

З-поміж підходів, які пропонують та застосовують науковці в галузі музичної освіти – інноваційний (А. Козир, О. Козяр, Н. Кьон, Г. Падалка, Н. Фаломєєва), персоналізований (В. Петровський), системно-синергетичний (Н. Толстова, Цао Хункай), гедоністичний (Л. Василенко, Лю Цзя), рефлексивний (Б. Вульф, В. Харькін, Т. Кремешна, Мінь Шаовей), герменевтичний (М. Демір, А. Линенко, С. Шип), технологічний (Б. Демір, Ма Сюй); художньо-ментальний (О. Реброва, О. Оганезова-Григор'єва), інтегративний (В. Новоблаговещенский, Г. Побережна, В. Радкіна, Т. Щириця, Ю. Поплавська), практикологічний (Н. Кьон, Є. Проворова) та ін.

Урахування наукових здобутків, отриманих в межах цих підходів, має сприяти процесу оновлення змісту й методів музично-просвітницької діяльності в сучасних умовах. У визначенні доцільності їхнього застосування відповідно до вирішення завдань дослідження, розглянемо аналітичні дані стосовно сучасної ситуації.

У наукових дослідженнях визначають, що сучасні школярі суттєво відрізняються від попередніх поколінь, набувають особливих рис. там що вони зросли в умовах цифровізації, Інтернету, віртуального інформаційного простору. Науковці зазначають, що для сьогоднішніх школярів Інтернет є вже не комплексом технологій та віртуальною реальністю, а середовищем проживання, частиною їхнього життя [2].

В Україні до них відносять дітей, які не досягли 14 років: саме вони складають перше, повністю «цифрове» покоління, та зване «generation Z», тобто – «цифрове покоління, яке володіє гаджетами, цифровими способами отримання інформації та зв'язку (смартфони, SMS, мережа Інтернет, YouTube, MP3-плеєри тощо).

Оцінюючи покоління Z, експерти зіткнулися з труднощами, які пояснюються тим, що самотійність і неупередженість молоді привела до того, що її складно оцінювати групою: значна частка з них відрізняється самотійністю. Людині, що виросла в мережі, складніше спілкуватися особисто. Крім того, нерідко у свідомості сучасної молоді виникає ефект «парасоціальних відносин», за яких реципієнт, який постійно переглядає, припустимо, відео-блог на Youtube і відчуває до автора дружні почуття, з часом починає розуміти, що автор взагалі не знає про його існування [8].

Однією із найбільших складнощів психологи вважають складність впливу на мотивацію сучасного покоління: якщо щось не задовольняє таких учнів, вони просто замикаються або «встають і йдуть»: головною мотивацією для нового покоління став інтерес, тому їм важливо розуміти, з якою метою і власно «корисністю» він має займатись чимось, виконувати конкретні завдання.

Для нас важливо, що учнів, які народилися за декілька років від появи цього нового покоління, характеризують як дітей перехідного періоду або «ехо-поколінням». Саме до цього покоління в Україні відносять старшокласників, шкільну молодь віком до 18 років, тобто учнів, у яких поєднуються риси попередників та проявляються риси їхніх молодших братів і сестер, нового покоління [3].

Цікавими з цього погляду дослідження психологів, у яких досліджуються пізнавальні можливості нового покоління, що є визначальними і для її організації в галузі музичного просвітництва. З-поміж них – певна залежність від Інтернету й віртуальних способів самореалізації й спілкування; здатність до роботи з технічними засобами та їх використання у виконанні навчальних завдань і самотійної пізнавальної діяльності; певна фрагментарність образного мислення, породжена звичкою сприймати міні-новини у форматі твітів, SMS, статусів у соціальних мережах; перевага короткострокових цілей як наслідок можливості швидко отримувати результати в роботі з гаджетами; нетерплячість, яка пояснюється звичкою діяти у віртуальному середовищі й недостатньою готовністю працювати в реальних умовах; більш швидке досягнення відчуття дорослості; прагматична орієнтованість; потяг до самоствердження, самопрезентації (відома популярність selfі, відео-фіксації своєї активності, їх виклад у мережі Інтернет); посилення потреби

в індивідуалізації. Відзначається також і зниження соціальної активності учнів, ролі особистісних контактів, подекуди і розвиток побутових форм [8]. З іншого боку, ці риси поєднуються з відкритістю особистої позиції, сформованої в умовах психологічного знаходження у віртуальній реальності.

Розглянемо, у яких формах утілення зазначених підходів може сприяти ефективному оновленню методики підготовки студентів до музично-просвітницької роботи. Одним із них є інноваційний підхід, значущість якого зумовлена усвідомленням тих сутнісних змін у сучасному середовищі, які відбуваються впродовж останніх десятиріч у сфері пізнання та впливають на стиль спілкування, пізнання й творчості школярів та їхній особистісний розвиток.

Концептуальні положення теорії інновації, укладені в наукових працях Й. Штумпетера, були розвинені в педагогічній науці Д. Беллом, Л. Дяченко, К. Завалко, В. Загвязінським, А. Хуторським, В. Шадріковим та ін. науковцями. Узагальнення цих праць дозволяє визначити особливості інноваційного підходу, які полягають в обґрунтуванні діяльності з впровадження суттєвих нововведень, цілеспрямованих змін, що вносять в освіту нові елементи і викликають її перехід з одного стану в інший.

У галузі музичної освіти проблеми інноваційності розглядалися в працях таких науковців, як А. Козир, О. Козяр, Н. Кьон, Лю Цзя, Г. Падалка та ін. Як зазначають науковці, у музичній педагогіці до інноваційних змін віднесено такі, що будуються на основі нових ідей і технологій, ефективність яких уже отримала своє практичне підтвердження, а їх застосування, незалежно від рівня організації навчального процесу, сприяє суттєвому підвищенню результатів. Уточнимо, що ефективність інноваційних технологій стосовно підготовки студентів до музичного просвітництва визначається їхньою можливістю забезпечити фахівця можливістю ефективно впливати на систему художніх цінностей старшокласників та їхня активність у музично-пізнавальній діяльності на основі оновлених методів педагогічного впливу, побудованих на основі сучасних технологій та інформаційно-комунікативних і технічних засобів, застосування яких дозволяє підвищити ефективність у вирішенні завдань дослідження і враховувати особливості індивідуального розвитку учнів нової генерації.

Важливо також враховувати, що у старшому шкільному віці в учнів ускладнюється ставлення до дорослих і воно нерідко переростає в серйозну протидію до їхнього втручання у власний світ, у власний віртуальний простір. У зв'язку з цим важливим стає оволодіння майбутнім учителем-просвітником методів персоналізованого підходу до спілкування із школярами.

Особливість цього підходу, порівняно з близьким до нього індивідуально-особистісним, визначив його засновник, психолог Вадим Петровський, наголошуючи, що, незважаючи на близькість термінів «індивід» і «особистість», їхні значення різняться. Персоналізація розуміється як потреба індивіда в прояві своєї особистості, набутті референтності, емоційної привабливості, значущості для інших, у готовності здійснювати соціально значимі дії, які впливають на сприйняття інших людей. При цьому єдиним ефективним шляхом задоволення потреби в персоналізації є діяльність, у якій особа продовжує себе, «транслює» іншим свою індивідуальність [5, 48]

Звернемо також увагу також на те, що потреба в персоналізації розуміється як потреба бути особистістю, однак існує суб'єктивна складність персоналізації, зумовлена тим, що ця потреба далеко не завжди чітко усвідомлюється самим суб'єктом. З цього погляду застосування персоналізованого підходу має спрямовуватись на посилення в суб'єкта свідомого ставлення до суспільної значущості власної особистості, на підвищення його активності в самореалізації, у спрямованості дій на сприйняття іншими власного індивідуального самопрояву.

Здатність до персоналізації розуміється як сукупність індивідуально-психологічних особливостей людини, котрі забезпечуються багатством індивідуальності суб'єкта, різноманітністю засобів, за допомогою яких він може в спілкуванні і діяльності здійснювати певний вплив на присутніх [7].

Важливим чинником персоналізації науковці вважають наявність умов для повноцінного й соціально-вагомого прояву індивідуальних здобутків у колективі як частки соціуму. Отже, завданням музичної педагогіки в межах персоналізованого підходу, є, по-перше, стимуляція внутрішньої активності реципієнта з метою «визволення» його емоційної реакції, співпереживання, актуалізації творчого уявлення, по – друге – актуалізації в нього внутрішньої впевненості в значущості свого варіанту інтерпретації твору, розуміння авторського задуму; по-третє – формування здатності його художньо-переконливо донести до сприйняття іншими.

Відтак, в організації позакласної музично-пізнавальної діяльності доцільно варіювати індивідуальні форми збагачення емоційно-чуттєвого світу школярів, усвідомлення ними своїх переживань, розвитку чутливості й рефлексії в сфері художніх емоцій та організації колективних форм сприйняття-спілкування, в яких виникають умови для ситуації самовираження, поглиблення сприйняття завдяки взаємному збагаченню, зіставленню власного розуміння з думками інших, можливих дискусій та узагальнень.

Важливим чинником стає створення відповідної психологічної атмосфери, у якій школярі отримують можливість вільно висловлювати своє ставлення до улюблених творів і виконавців, проявляти обізнаність

у певних сферах і жанрах музичного мистецтва. Зазначимо, що, як показала практика, нерідко для школярів, захоплених певними музичними явищами і які не відрізняються високою успішністю, виникає можливість реабілітуватись за рахунок оприлюднення своїх інтересів, обізнаності в музичному мистецтві в межах своїх захоплень (творчість музичної групи, модного в молоді жанру), що допомагає їм досягти впевненості у собі та дістати визнання у інших. особливостей їх прояву. Завдяки цьому, персоналізований підхід стає шляхом активізації індивідуальних і соціальних властивостей школярів завдяки усвідомленому ставленню до збагачення власного внутрішнього світу і значущості в цьому музичного мистецтва у всьому його різноманітті.

Відтак, важливою умовою ефективності застосування персоналізованого підходу є здатність вчителя до створення сприятливих психологічних умов, які беруть участь у колективній музично-пізнавальній діяльності задля прояву особистісних рис і можливостей.

З огляду на це, студенти мають засвоїти здатність до стимуляції в школярів самостійно-вибіркового, оцінного ставлення до музичних явищ. У свою чергу, це потребує від майбутніх фахівців оволодіння методами непрямого педагогічного впливу, «прихованої корекції» музичних смаків, інтересів, позитивного стилю спілкування школярів у дискусійних ситуаціях тощо.

Цьому сприяє і застосування ідей синергійного підходу. Зазначимо, що синергійний підхід (synergetikos у перекладі з давньогрецької – «співробітництво, спільна дія») вибудувався в межах міждисциплінарних досліджень, присвячених вивченню способів самоорганізації складних, нестабільних систем, способів взаємодії окремих складових, в результаті яких о виникають утворення більш складної якості [7].

Як зазначають науковці, концептуально-методологічна новизна і цінність синергійного підходу полягає у визнанні здатності різних систем до саморозвитку й самоорганізації, які відбуваються не тільки за рахунок припливу енергії, інформації ззовні, але, насамперед, за рахунок використання своїх внутрішніх можливостей

З цього погляду, застосування ідей синергійності в педагогіці допомагає подолати уявлення про строгі детермінованість, однолінійність змін, які відбуваються з особистістю в навчально-освітньому процесі, усвідомлення здатності школярів до самоорганізації, саморозвитку й самовдосконалення, існування множинних шляхів стимуляції в них внутрішньої активності, потягу до самореалізації (О. Олексюк, Н. Протасова). За думкою науковців, урахування методологічних настанов синергійного підходу відкриває можливість вирішення таких суперечностей сучасної освіти, як протиріччя між авторитарним і вільним, центристським і позacentристським типами педагогічної діяльності, досягти більш високого творчого ефекту завдяки особистісно-колективній взаємодії.

Л. Масол звертає увагу на те, що отримати синергійний ефект у навчальному процесі можливо тільки тоді, коли буде залучено студентів до вирішення реальної наукової або практичної проблеми, яка стосується їхніх професійних інтересів. Отже, важливо створювати умови для зацікавлення студентів вирішенням методичних та практичних ситуацій за допомогою постановки проблемних завдань, організації пошуково-проблемних ситуацій, включення їх у розробку колективних проектів [4].

Одним із ефективних прийомів в межах синергійного підходу має стати зіставлення, обговорення та узагальнення різних думок учасників творчої групи у процесі розробки, наприклад, презентації щодо характеристики музичного стилю, прослуханого твору, варіантів його виконавської інтерпретації або аранжування – з врахуванням пропозицій, творчого бачення кожного з учасників цього процесу. Унаслідок має досягатись симбіоз, побудований на врахуванні найбільш вдалих ідей, знахідок, пропозицій, що стає чинником досягнення більш якісного творчого результату.

Зазначимо також, що організація непрямого впливу на художні смаки й взаємини школярів ставить високі вимоги до особистості самого викладача. Тут йдеться про його фахову компетентність, яка має стосуватись не тільки класичного, а й розважального музичного мистецтва, орієнтації в молодіжних субкультурах, актуальних заходах, здатності коректно й об'єктивно ставитись до висловлених учнями думок, з повагою ставитись до їхніх переконань, навіть якщо вони не задовольняють учителя за своїм змістом, володіння демократичним стилем спілкування, розвиненими навичками лекторської майстерності, ведіння діалогу як шляху, що приведе до бажаних наслідків.

Досягненню фахової майстерності вчителя на шляху оволодіння певним комплексом умінь, пов'язаних із налагодженням позакласної роботи в умовах добровільної участі в неї старшокласників, мінливості умов, у яких має здійснювати цю роботу майбутній фахівець, потреба в постійному самовдосконаленні зумовлює значущість рефлексивного підходу. Під рефлексивним підходом науковці розуміють здатність до «...розуміння людиною самої себе й домінуючого впливу цього розуміння на формування особистісних якостей і розвиток її індивідуальності». «...Особливість змістовної рефлексії, – пише науковець, – міститься в тому, що в її межах виникають сумніви в собі, своїй позиції, своїх

можливостях, а звідси – й можливість до самокритичного виявлення недоліків, постійного потягу до саморозвитку й фахового самовдосконалення» (М. Рожков [6]).

Зазначимо, що цінність рефлексивного підходу вбачають і в тому, що розвиток фахової рефлексії означає вміння уявити себе на місці учня, здатність бачити в педагогічній ситуації проблему та формулювати її у вигляді педагогічної задачі; усвідомлювати, аналізувати й контролювати власні результати під час проведення обговорень із старшокласниками їхніх вражень, думок та суджень щодо різних музичних феноменів.

Отже, врахування настанов рефлексивного підходу дозволяє спрямувати педагогічну увагу на самоаналіз результатів власної професійної діяльності, усебічний аналіз міжособистісної взаємодії з вихованцями та стає запорукою корекції цієї взаємодії, стимулює подолання стереотипів свого професійного й особистісного досвіду, вихід за межі традиційних та пошук нових нестандартних шляхів вирішення реальних проблем. Нам імponує думка Б. Вульфова стосовно того, що «...принциповою особливістю системо-утворювальної ідеї рефлексії виступає те, що вона протистойть будь-якому насильницькому впливу, спробам маніпулювати людською свідомістю: рефлексія заснована на самостійності» [1, с. 440].

Важливими науковими підходами в підготовці майбутніх учителів музики до музичного просвітництва старшокласників в умовах позакласної діяльності визначено інноваційний, персоналізований, синергійний, рефлексивний, урахування настановних положень, які мають забезпечити якісну підготовку майбутніх фахівців до формування у старшокласників потреби в музичному мистецтві, його пізнанні й переживанні в усьому багатстві стилів, форм і способів отримання музичної інформації, їхнє поєднання з індивідуально-особистісними та колективними формами музичного сприйняття й пізнання, стимулювати в них прояв свого власного ставлення до тих чи інших музичних феноменів.

Подальшого дослідження потребують питання методики підготовки студентів щодо оволодіння майстерністю впровадження музично-просвітницької роботи із учнями нової генерації.

Література

1. Вульфов Б.З., Харькин В.Н. Педагогика рефлексии. / Б.З. Вульфов, В.Н. Харькин. – Москва : «Издательство Магистр», 1999. – 112с.
2. Коатс Джули. Поколения и стили обучения. / Джули Коатс. [Пер. с англ. Л. Е. Колбачева]. – Москва : МАПДО – Новочеркасск: НОК, 2011. – 121 с.
3. Коростиль Л.А. Поколение Z: поиск способов педагогического взаимодействия / Коростиль Л.А. – Москва, 1999.
4. Масол Л. До питання про розвиток музичної культури і освіти / Л. Масол. // Сіверянський літопис. – 1995. – №1. – С.28-34
5. Петровский В.А. Личность в психологии: парадигма субъектности: Учеб. пособие для вузов / В.А.Петровский. – Ростов н/Д: «Феникс», 1996. – 512 с.
6. Рожков М. И. Педагогическая рефлексия Б. З. Вульфова / Михаил Иосифович Рожков // Социальное воспитание в научно-педагогическом творчестве Б.З. Вульфова. Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова. – 2012, – Т. 18. – С. 72-74.
7. Словарь практического психолога / Сост. С. Ю. Головин. – Минск: Харвест, 1998. – 94 с.
8. Щербина И. Поколение Z / Ирина Щербина. [Электронный формат] : Режим доступа: <http://womo.ua/analiziruy-eto-deti-pokoleniya-z/>
9. Adorno Theodor W. Fragmen über Musik und Sprache (1956) / Theodor W. Adorno. Gesammelte Schriften. T. 16. Ed. Rolf Tiedemann. Frankfurt a. M., 1990.

References

1. Vulfov B.Z., Kharkyn V.N. Pedahohyka refleksyy. / B.Z. Vulfov, V.N. Kharkyn. – Moskva : «Yzdatelstvo Mahystr», 1999. – 112s.
2. Koats Dzhuly. Pokoleniya y styly obucheniya. / Dzhuly Koats. [Per. s anhl. L. E. Kolbacheva]. – Moskva : MAPDO – NovoCherkassk: NOK, 2011. – 121 s., yl.
3. Korostyl L.A. Pokolenye Z: poysk sposobov pedahohycheskoho vzaymodeistviya / Korostyl L.A.. – Moskva, 1999.
4. Masol L. Do pytannia pro rozvytok muzychnoi kultury i osvity / L. Masol. // Siverianskyi litopys. – 1995. – №1. – S.28-34
5. Petrovskiy V.A. Lychnost v psykhologyy: paradyhma sub'yektnosti: Ucheb. posobyie dlia vuzov / V.A.Petrovskiy. – Rostov n/D: «Fenyks», 1996. – 512 s.
6. Rozhkov M. Y. Pedahohycheskaia refleksyia B. Z. Vulfova / Mykhayl Yosyfovych Rozhkov // Sotsyalnoe vospytanye v nauchno-pedahohycheskom tvorchestve B.Z. Vulfova. Vestnyk KHU ym. N.A. Nekrasova. – 2012, – Т. 18. – S. 72-74.
7. Slovar praktycheskoho psykhologa / Sost. S. Yu. Holovyn. – Mynsk: Kharvest, 1998. – 94 s.
8. Shcherbyna Y. Pokolenye Z / Yryna Shcherbyna. [Elektronnyi format] : Rezhym dostupu: <http://womo.ua/analiziruy-eto-deti-pokoleniya-z/>
9. Adorno Theodor W. Fragmen über Musik und Sprache (1956) / Theodor W. Adorno. Gesammelte Schriften. T. 16. Ed. Rolf Tiedemann. Frankfurt a. M., 1990.

ОСОБЛИВОСТІ КРОС-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ЯК КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ

Ю. М. Шевченко

orcid.org/0000-0002-8460-6928

У статті окреслено наукове обґрунтування крос-культурного простору як культурологічного феномену. Теоретичною та методологічною основою цього дослідження є культурологічний підхід у педагогіці, ідеї цінності особистості людини. Культурологи вважали, що культурологія не є предметом самостійного навчального напрямку вищої освіти, а фіксується як розуміння культури на рівні буденної свідомості. Науковою новизною нашого дослідження є узагальнення існуючих понять до визначення особливості крос-культурного простору як культурологічного феномену, для розуміння поведінки людини та спільнот на різних етапах їхнього історичного розвитку. Теоретичні дослідження, які були проведені автором, показали, що в Україні з'являються нові концепції, які наголошують на діалозі культур, а саме на крос-культурній та полікультурній освіті. Доведено, що при умові визначення світового крос-культурного простору як культурологічного феномену є можливість пізнати та оцінити особливості культури різних народів світу, на основі загальноприйнятих духовно-моральних ціннісних показників. Такий підхід може бути використаний дослідниками крос-культурного простору та крос-культурної взаємодії з педагогіки, щоб підкреслити духовно-моральні риси особистості в контексті освітнього ідеалу.

Keywords: культура, культурологічний феномен, крос-культурна освіта, полікультурна освіта, культурологія, світогляд, морфологія, морфологія культури, культурні системи, крос-культурний простір.

FEATURES OF CROSS-CULTURAL SPACE AS CULTUROLOGICAL PHENOMENON

Yu. M. Shevchenko

The article provides a scientific rationale for the cross-cultural space as a culturological phenomenon. Both the culturological approach in pedagogy and the idea of the value of personality have become the theoretical and methodological basis of this research. Researchers of culture believe that culturology is not the subject of an independent educational branch of higher education; it is an understanding of culture at the level of consciousness. The scientific novelty of this study is represented by a synthesis of the existing concepts, which describe the features of cross-cultural space as a cultural phenomenon. The author also pays attention to the importance of understanding the behavior of human beings and communities at various stages of their historical development. The author's theoretical studies have shown that in Ukraine there exist new concepts, which emphasize the dialogue of cultures, namely, cross-cultural and multicultural education. It has been proved that under the condition of identifying the world cross-cultural space as a cultural phenomenon it becomes possible to acquire and evaluate the features of culture of different nations, based on generally accepted spiritual and moral values. This approach can be used by researchers of cross-cultural space and cross-cultural interaction in pedagogy in order to emphasize the spiritual and moral personality's features in the context of the educational ideal.

Keywords: culture, cultural phenomenon, cross-cultural education, multicultural education, culturology, world outlook, morphology, cultural morphology, cultural systems, cross-cultural space.

На сучасному етапі розвитку освіти з'являються нові концепції, які наголошують на діалозі культур, а саме на крос-культурній та полікультурній освіті, що, насамперед, протистоїть ідеям етнокультурної освіти та педагогічного етноцентризму. Відповідно до досліджень з'являються різні підходи щодо організації освіти в цьому напрямку, наприклад, в Австралії, Канаді, США та Росії віддають перевагу мультикультурному (полікультурному), а в Євросоюзі – крос-культурному утворенню освіти. Результати аналізу специфіки застосування культурологічного підходу в педагогіці присвячено праці В. Беляєва, В. Болгаріної, О. Столяренко, та ін. [2; 3; 16].

Метою статті постає розгляд характеристик та векторів розвитку міжнародного освітнього простору через детальний аналіз однієї з основних особливостей сучасного постіндустріального суспільства – особливості крос-культурного простору як культурологічного феномену. У нашому розумінні крос-культурний простір розглядаємо як рідкісне, незвичайне, виняткове явище, яке досягається досвідом і що може бути предметом можливого дослідження.

В основі культурологічного феномену лежить культурологічний підхід, який дозволяє обґрунтувати нагальні зміни крос-культурного простору відповідно до трансформації крос-культурного середовища в умовах інформаційного суспільства. Культурологічний підхід починає активно застосовуватися фахівцями різних галузей з другої половини XX століття в наукових дослідженнях філософів, соціологів, культурологів, педагогів тощо. Використання культурологічного підходу в нашій роботі зумовлено потребою визначення особливостей крос-культурного простору в умовах трансформації культури людства,